

An tSraith Shóisearach do Mhúinteoirí

Junior **CYCLE** for teachers

**Eacnamaíocht Bhaile
Ceardlann
2017-2018**

www.jct.ie

Clár na n-Ábhar

An tSraith Shóisearach Eacnamaíocht Bhaile.....	3
Eacnamaíocht Bhaile: Réasúnaíocht agus Aidhm.....	4
Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí: Gluais Téarmaíocht Eacnamaíocht Bhaile.....	5
Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí: Ráitis Foghlama.....	6
Creat don tSraith Shóisearach: Príomhscileanna.....	7
Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí: Forbhreathnú ar an gCúrsa – Na Snáitheanna.....	8
Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí: Forbhreathnú ar an gCúrsa – Gnéithe.....	9
Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí: Torthaí Foghlama.....	10
Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí: Na Torthaí Foghlama – Snáithe a hAon.....	11
Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí: Na Torthaí Foghlama – Snáithe a Dó.....	12
Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí: Torthaí Foghlama – Snáithe a Trí.....	13
Eispéireas Foghlama a aithint agus a fhorbairt	14
An tSraith Shóisearach: Briathra Gnímh.....	15,16
Téarmaíocht na Sraithe Sóisearaí.....	17
Tacaíocht Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí	18
Nótaí.....	19
Sonraí Teagmhála.....	20

Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí

San Eacnamaíocht Bhaile, cad é a ba mhaith leat do do scoláirí?

Logáil isteach ar www.menti.com

Fís na Sraithe Sóisearaí

“Lonnaíonn oideachas na Sraithe Sóisearaí scoláirí i gceartlár an eispéiris oideachasúil, ag cur ar a gcumas páirt ghníomhach a ghlacadh ina gcomhphobail agus sa tsochaí, agus a bheith ina bhfoghlaimoirí seiftiúla muiníneacha i ngach gné agus ag gach céim dá saol.”

(I dTreo Creata le haghaidh na Sraithe Sóisearaí, CNCM. 2011, lch.9)

Cén fís atá agat don Eacnamaíocht Bhaile sa tSraith Shóisearach?

Eacnamaíocht Bhaile: Réasúnaíocht agus Aidhm

Réasúnaíocht

Is é fócas lárnach na hEacnamaíochta Baile mar réimse staidéir ná maireachtáil barr feabhais, fholláin agus inbhuanaithe a bhaint amach do dhaoine aonair, do theaghlaigh agus don tsochaí. Bíonn ar dhaoine aonair agus theaghlaigh sa tsochaí aghaidh a thabhairt i gcónaí ar ábhair imní nua a thagann chun cinn a fhéadann dul i gcion ar a bhfolláine. I measc na n-ábhar imní sin, tá bia, cothú, aiste bia agus sláinte; ábhair imní maidir le cúrsaí teaghlaigh agus sóisialta; saincheisteanna tomhaltóra; inbhuanaitheacht sa bhaile; bainistíocht inbhuanaithe agus fhreagrach acmhainní teaghlaigh; agus teicstílí agus éadaí.

Cuirtear béim lárnach in Eacnamaíocht Bhaile ar dhul i ngleic leis na fadhbanna praiticiúla, fadhbanna an ghnáthshaoil, agus dáiríre a bhíonn ag teaghlaigh agus ag an sochaí agus é sin a dhéanamh ar bhealaí atá freagrach ar bhonn sóisialta. Is ábhair imní iad na fadhbanna praiticiúla rialta a théann ó ghlúin go glúin i dteaghlaigh agus teastaíonn scileanna cinnteoireachta criticiúla chun iad a réiteach. Baintear leas as cur chuige córasach san oideachas Eacnamaíocht Bhaile ionas go mbeidh daoine aonair agus teaghlaigh ábalta aghaidh a thabhairt ar na fadhbanna nó ar an imní sin ina saol féin ó lá go lá. Tarraingíonn Eacnamaíocht Bhaile ar dhisciplíní éagsúla a chomhtháthaíonn na heolaíochtaí sóisialta, fisiciúla agus daonna. Déantar iarracht fadhbanna an tsaoil laethúil a réiteach le meascán d'fhaisnéis agus de scileanna a fhaightear ó réimse disciplíní. San oideachas in Eacnamaíocht Bhaile, déantar forbairt ar scileanna saoil ríthábhachtacha agus ar neamhspleáchas pearsanta an scoláire. Cabhraíonn sé le forbairt scoláirí atá ina smaointeoirí criticiúla, cruthaitheacha agus spreagann sé an scoláire le bheith go maith ag réiteach fadhbanna agus cinní a dhéanamh atá freagrach go heiticiúil agus go sóisialta.

Aidhm

Is é an aidhm atá ag Eacnamaíocht Bhaile ná eolas, meonta, tuiscint, scileanna agus luachanna an scoláire a fhorbairt chun maireachtáil barr feabhais, fholláin agus inbhuanaithe a bhaint amach do gach duine mar dhuine aonair, agus mar bhall de theaghlaigh agus den tsochaí. Déanann an scoláire forbairt ar scileanna praiticiúla an scoláire maidir le hinniúlacht i gcúrsaí bia agus sláinte agus cinní eolasacha a dhéanamh a mbeidh tionchar dearfach acu ar a shláinte agus a fholláine mar dhuine aonair agus laistigh dá shochaí chomh maith. Cothaíonn Eacnamaíocht Bhaile acmhainneacht, nuálaíocht, inoiriúnaitheacht agus inniúlacht an scoláire mar thomhaltóir. Forbraíonn sé scileanna dearaidh agus teicstílí cruthaitheacha an scoláire. Déanann Eacnamaíocht Bhaile forbairt ar scoláire atá meabhrach ar an gcomhshaoil agus atá dírithe ar shaol inbhuanaithe freagrach a chaitheamh.

(Sonraíocht Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí)

Nótaí

Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí:

Gluais Eacnamaíocht Bhaile

Tá an ghluais seo curtha le chéile chun an téarmaíocht a úsáidtear sa tsonraíocht d'Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí a shoiléiriú, chun cabhrú leis an múinteoir agus leis an scoláire an chaoi a léirmhíntear na téarmaí agus a n-úsáidtear iad a thuiscint.

Téarma	Léirmhíniú
Próiseas na treorach le haghaidh dearadh	Úsáidtear treoir oscailte chun breac-chuntas a thabhairt ar riachtanais taisc áirithe. Bheadh an treoir rialta agus machnamhach go hidéalach agus d'fhéadfadh go mbeadh na céimeanna seo a leanas i gceist: an fhadhb/tasc a shainmhíniú; iniúchadh/taighde; smaointe a ghiniúint; réitigh fhéideartha a fhorbairt; smaointe a chur i láthair daoine eile i gcomhair aiseolais; an dearadh a bheachtú; an táirge a dhéanamh; measúnú.
Tuiscint ar bhia	Baineann tuiscint ar bhia leis an eolas, na scileanna, na dearcaí agus an iompraíocht idirghaolmhar a theastaíonn chun bia a phleanáil, a ullmhú agus a chócaráil.
Fadhbanna praiticiúla rialta	Is ábhair imní iad na fadhbanna praiticiúla rialta a théann ó ghlúin go glúin i dteaghlaigh, go háitiúil agus go domhanda, a dteastaíonn gníomh machnamhach agus scileanna cinnteoireachta criticiúla agus léiritheacha chun iad a réiteach.
Cur chuige bunaithe ar chórais	I gcur chuige bunaithe ar chórais scrúdaítear idirghaolmhaireacht na gcomhthéacsanna seachas aon staid amháin a scrúdú ann féin. Cuimhnítear ar chomhthéacsanna iolracha a mbíonn tionchar acu ar chastacht an tsaoil agus ar shaol an teaghlaigh san aonú haois is fiche.
Scileanna cócaireachta	Is éard atá i gceist le scileanna cócaireachta ná na scileanna agus an t-eolas chun béile/táirge a phleanáil, a ullmhú, a chur i gcrích agus a mheas.
Galair a bhaineann le haiste bia	Is ionann galair a bhaineann le haiste bia (nó galair ainsealacha a bhaineann le cothú bia) agus galair a thagann chun cinn mar gheall ar aiste bia nach réitíonn le moltaí cothaithe forleathana. Is samplaí de ghalair ainsealacha iad murtall, diaibéiteas, galar cardashoithíoch, oistéapóróis agus galar fiacra.
Riachtanas speisialta cothaithe	Cé nach bhfuil sainmhíniú cinnte ann, d'fhéadfaí a rá gur daoine a bhfuil 'riachtanas speisialta cothaithe' acu iad na daoine a dtugtar comhairle dóibh nó a roghnaíonn gan glacadh le moltaí cothaithe forleathana. D'fhéadfadh sé seo tarlú ar chúiseanna leighis (m.sh. galar céiliach, ailléirgí bia, éadulaingt ar bhia, galar putóige athlastaí) nó ar chúiseanna nach mbaineann le leigheas (m.sh. aistí bia veigeatóracha, cúiseanna reiligiúnacha nó cultúrtha).

(Sonraíocht Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí)

Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí:

Ráitis Foghlama

An ráiteas	Samplaí d'fhoghlaim ábhartha
RF 9: Tuigeann an scoláire bunús agus tionchar ghnéithe sóisialta, eacnamaíocha agus comhshaoil an domhain timpeall air/uirthi.	Déanfaidh an scoláire machnamh agus anailís ar thionchair táirgí agus próiseas sa teach ar dhaoine, ar an tsochaí agus ar thimpeallachtaí.
RF 10: Tá an fheasacht, an t-eolas, na scileanna, na luachanna agus an t-ionspreagadh ag an scoláire le maireachtáil go hinbhuanaithe.	Forbróidh an scoláire a chuid scileanna maidir le smaointeoireacht chriticiúil agus cinnteoireacht ionas go mbeidh stíl mhaireachtála inbhuanaithe agus fhreagrach aige.
RF 11: Déanann an scoláire gníomh lena f(h)olláine féin agus folláine daoine eile a chosaint agus a chur chun cinn.	Déanfaidh an scoláire cinntí eolasacha a mbeidh tionchar acu ar a shláinte, a fholláine agus sábháilteacht daoine eile.
RF 13: Tuigeann an scoláire tábhacht an bhia agus an chothaithe i leith cinntí sláintiúla a dhéanamh.	Déanfaidh an scoláire forbairt ar a chuid scileanna i dtuiscint ar bhia agus sláinte ionas gur féidir leis roghanna sláintiúla maireachtála a dhéanamh dó féin mar dhuine aonair agus ina theaghlach agus a shochaí chomh maith.
RF 14: Déanann an scoláire cinntí eolasacha airgeadais agus forbraíonn sé scileanna maithe tomhaltacha.	Forbróidh an scoláire a chuid scileanna mar thomhaltóir géarchúiseach agus léireoidh sé inniúlacht mar thomhaltóir agus é ag láimhseáil acmhainní airgeadais sa teaghlach.
RF 22: Léiríonn an scoláire tionscnaíocht, tá sé nuálach agus forbraíonn sé scileanna fiontraíochta.	Forbróidh an scoláire a chuid scileanna fiontraíochta agus é ag iarraidh féachaint as an nua ar dhúshlám agus dheiseanna an tsaoil.
RF 23: Tógann an scoláire smaoineamh ar aghaidh ó cheapadh go réadú.	Cuirfidh an scoláire próiseas na treorach le haghaidh dearadh i bhfeidhm i réimsí na dteicstílí agus an bhia chun smaoineamh a réadú.

(Sonraíocht Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí)

Creat don tSraith Shóisearach: Príomhscileanna

(Sonraíocht Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí)

Deiseanna chun na príomhscileanna a neadú san Eacnamaíocht Bhaile

Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí: Forbhreathnú ar an gCúrsa – Na Snáitheanna

Snáithe 1: Bia, Sláinte agus Scileanna Cistineacha

Díríonn an snáithe seo ar scileanna bia, sláinte agus cistineacha an scoláire a fhorbairt. Cuirtear ar chumas an scoláire dearcadh sláintiúil agus caidreamh dearfach a fhorbairt le bia trí fhoghlaim phraiticiúil ó thaithí. Cuireann sé a thuiscint ar phrionsabail chothaithe, aiste bia agus sláinte i bhfeidhm chun stíl mhaireachtála shláintiúil a ghlacadh agus cinntí eolasacha a dhéanamh a mbíonn tionchar acu ar a shláinte agus a fholláine féin agus ar shláinte agus ar fholláine a dteaghlaigh chomh maith. Tá cur i bhfeidhm scileanna praiticiúla maidir le tuiscint ar bhia agus sláinte ag croílár an tsnáithe seo agus cuimsítear ann pleanáil biachláir; siopadóireacht; cócaireacht; scileanna sábháilteachta agus sláinte bia; srianadh sciar; lipéid bhia a léamh; anailís cothaithe; costáil; agus dramhaíl bhia srl.

Snáithe 2: Saol Teaghlaigh Freagrach

Sa snáithe seo éascaítear an scoláire chun saol teaghlaigh freagrach a fhiosrú, ó thaobh córas de. Tagann an scoláire ar thuiscint ar fhoirmeacha éagsúla teaghlaigh agus ar ról an teaghlaigh mar an príomhaonad sóisialta. Tagann sé ar thuiscint ar ról an teaghlaigh i bhforbairt an pháiste i dtimpeallacht shábháilte chothaitheach. Forbraíonn an scoláire scileanna saoil a chuireann ar a chumas acmhainní a bhainistiú go freagrach agus go hinbhuanaithe sa bhaile agus sa phobal. Éascaítear é chun bheith ina thomhaltóir géarchúiseach cumasach atá in ann scileanna éifeachtacha cinnteoireachta a chur i bhfeidhm sa saol laethúil sa bhaile agus sa phobal. Ag croílár an tsnáithe seo, cuirtear ar chumas an scoláire a bheith freagrach agus dearcadh báúil a ghlacadh i dtreo daoine eile, ball den teaghlach, i dtreo na sochaí agus an chomhshaoil.

Snáithe 3: Teicstílí agus Ceardaíocht

Díríonn an snáithe seo ar scileanna an scoláire maidir le teicstílí a fhorbairt, ar chruthaitheacht agus ar eolas an scoláire. Tá scileanna praiticiúla teicstíle agus ceardaíochta ag croílár an tsnáithe seo agus cuimsítear leo scileanna fuála innill agus láimhe agus teicnící maidir le huigeacht ábhair a úsáid agus a mhaisiú. Is féidir leis an scoláire cinntí inbhuanaithe a dhéanamh mar thomhaltóir maidir le rogha agus cothú éadaí agus teicstílí. Cuirfidh an scoláire próiseas na treorach le haghaidh dearadh i bhfeidhm trí mhír teicstíle a dhearadh agus a dhéanamh don duine aonair nó don teach.

(Sonraíocht Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí)

Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí: Forbhreathnú ar an gCúrsa – Gnéithe

Cumhachtú an Duine Aonair agus an Teaghlaigh

Trasna na snáitheanna, díríonn na torthaí foghlama ar chur chuige bunaithe ar chórais i dtreo chumhachtú an duine aonair agus an teaghlaigh. Forbraíonn an scoláire scileanna praiticiúla ar féidir iad a chur in oiriúint chun déileáil le fadhbanna nó ábhair inní phraiticiúla, fíorshaoil, rialta sa saol laethúil sa bhaile nó sa tsochaí. Éascaítear é chun bheith ina smaointeoir criticiúil, cruthaitheach agus bheith go maith ag réiteach fadhbanna agus cinntí eolasacha á ndéanamh aige chun saol barr feabhais, sláintiúil agus inbhuanaithe a bhaint amach do dhaoine aonair, do theaghlaigh agus don tsochaí.

Sláinte agus Folláine

Sa ghné seo díritear ar eolas, scileanna agus tuiscint an scoláire a fhorbairt ionas go ndéanfaidh sé cinntí eolasacha a mbeidh tionchar dearfach acu ar a shláinte agus a fholláine féin mar dhuine aonair agus ar shláinte agus fholláine a theaghlaigh. Thar na trí shnáithe go léir éascaítear an scoláire, agus úsáid á baint as cur chuige bunaithe ar chórais, chun déileáil le hábhair inní nua a thagann chun cinn agus a fhéadann dul i bhfeidhm ar fholláine daoine aonair, teaghlach agus na sochaí.

Maireachtáil Fhreagrach agus Inbhuanaithe

Thar na trí shnáithe, éascaíonn na torthaí foghlama sa ghné seo an scoláire chun bheith ina smaointeoir a dhíríonn ar an todhchaí agus ina saoránach atá báúil don chomhshaol, agus iad geallta chun maireachtáil inbhuanaithe agus fhreagrach. Mar bhonn taca ag na torthaí foghlama sa ghné seo thar na trí shnáithe, déantar forbairt ar éifeachtúlacht an scoláire féin, ar a mhachnamh criticiúil, agus ar a thuiscint maidir le roghnú agus úsáid acmhainní sa bhaile; athrú teicneolaíoch; saincheisteanna comhshaoil agus an tionchar a bhíonn acu sin ar bhainistíocht acmhainní sa bhaile agus ar thomhaltas pearsanta sa saol ó lá go lá.

Inniúlacht Tomhaltóirí

Sa ghné seo díritear ar scoláire a fhorbairt a bhfuil an t-eolas, na scileanna agus an tuiscint aige chun roghanna eolasacha agus géarchúiseacha a dhéanamh a mbíonn tionchar acu ar dhaoine aonair agus ar theaghlaigh i sochaí an lae inniu. Déanann an scoláire forbairt ar scileanna ríthábhachtacha chun a bheith ina thomhaltóir gníomhach, solúbtha, inniúil atá in ann scileanna éifeachtacha cinnteoireachta a chur i bhfeidhm sa saol laethúil.

(Sonraíocht Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí)

Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí: Na Torthaí Foghlama

Dhá rud atá ar eolas agam anois faoi na
Torthaí Foghlama

1

2

Rud amháin gur mhaith liom tuilleadh eolais faoi

1

Nótaí

Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí: Na Torthaí Foghlama – Snáithe a hAon

Snáithe 1: Bia, Sláinte agus Scileanna Cistineacha

Forbhreathnú gairid ar an snáithe

Díríonn an snáithe seo ar scileanna bia, sláinte agus cistineacha an scoláire a fhorbairt. Cuirtear ar chumas an scoláire dearcadh sláintiúil agus caidreamh dearfach a fhorbairt le bia trí fhoghlaim phraiticiúil ó thaithí. Cuireann sé a thuiscint ar phrionsabail chothaithe, aiste bia agus sláinte i bhfeidhm chun stíl mhaireachtála shláintiúil a ghlacadh agus cinntí eolasacha a dhéanamh a mbíonn tionchar acu ar a shláinte agus a fholláine féin agus ar shláinte agus ar fholláine a theaghlach chomh maith. Tá cur i bhfeidhm scileanna praiticiúla maidir le tuiscint ar bhia agus sláinte ag croílár an tsnáithe seo agus cuimsítear ann pleanáil biachláir; siopadóireacht; cócaireacht; scileanna sábháilteachta agus sláinte bia; srianadh sciár; lipéid bhia a léamh; anailís cothaithe; costáil; agus dramhaíl bhia srl.

Gnéithe	Torthaí Foghlama <i>Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire:</i>
Cumhachtú an Duine Aonair agus an Teaghlach	<ol style="list-style-type: none"> 1.1 na factóirí a aithint (sainaitheint) a mbíonn tionchar acu ar roghanna bia pearsanta 1.2 béilí agus sneaiceanna sláintiúla agus cothaitheacha don duine aonair agus don teaghlach a phleanáil, a ullmhú, a chostáil agus a mheasúnú 1.3 raon de phrionsabail agus teicnící cócaireachta a chur i bhfeidhm chun béilí sláintiúla a ullmhú don duine aonair agus don teaghlach agus cúrsaí buiséid á gcoimeád i gcuimhne chomh maith 1.4 scileanna cistineacha agus cruthaitheacha a léiriú maidir le hullmhú, cócaireacht agus cur i láthair bia 1.5 cleachtais shábháilte agus shláinteacha a chur i bhfeidhm maidir le láimhseáil, ullmhú, stóráil agus riar bia 1.6 úsáid a bhaint as cur chuige foghlama bunaithe ar fhadhbanna, úsáid a bhaint as eolas i leith cothaithe chun bia a phleanáil agus a ullmhú don teaghlach 1.7 úsáid a bhaint as an teicneolaíocht atá ar fáil maidir le pleanáil agus ullmhú bia
Sláinte agus Folláine	<ol style="list-style-type: none"> 1.8 na gnéithe de nós mairachtála sláintiúil a phlé 1.9 an tábhacht a bhaineann le cothú agus aiste bia ó thaobh na sláinte agus na folláine a aithint 1.10 ról na gcothaitheach in aiste bia sláintiúil cothrom a mhíniú 1.11 cur síos a dhéanamh ar struchtúr bunúsach agus ar fheidhmeanna bunúsacha an chóras díleá 1.12 na riachtanais chothaitheacha ag gach céim den saolré a iniúchadh 1.13 béilí a phleanáil agus a ullmhú dóibh siúd a bhfuil galar a bhaineann le haiste bia orthu 1.14 riachtanais chothaitheacha daoine atá ar aiste bia speisialta a chur i bhfeidhm agus béilí á bpleanáil agus á n-ullmhú
Maireachtáil Fhreagrach agus Inbhuanaithe	<ol style="list-style-type: none"> 1.15 tionchar a chuid roghanna bia ó thaobh na héiceolaíochta agus na heitice a iniúchadh 1.16 cleachtais inbhuanaithe a chur i bhfeidhm i dtreo acmhainní bia agus ábhair a roghnú agus a bhainistiú
Inniúlacht Tomhaltóirí	<ol style="list-style-type: none"> 1.17 comparáid a dhéanamh idir bhíanna a úsáidtear go coitianta in ullmhú bia agus ar an éifeacht a bhíonn acu ar cháilíocht chothaitheach agus chéadfach an táirge 1.18 táirgí bia tráchtála agus baile a mheasúnú 1.19 an t-eolas a fhaightear ar rogha leathan táirgí bia a léirmhíniú agus úsáid á baint as lipéid bhia ar aghaidh agus ar chúl an phacáiste

Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí: Na Torthaí Foghlama – Snáithe a Dó

Snáithe 2: Saol Teaghlaigh Freagrach

Forbhreathnú gairid ar an snáithe

Sa snáithe seo éascaítear an scoláire chun saol teaghlaigh freagrach a fhiosrú, ó thaobh córais de. Tagann an scoláire ar thuiscint ar fhoirmeacha éagsúla teaghlaigh agus ar ról an teaghlaigh mar an príomhaonad sóisialta. Tagann sé ar thuiscint ar ról an teaghlaigh i bhforbairt an pháiste i dtimpeallacht theaghlaigh shábháilte chothaitheach. Forbraíonn an scoláire scileanna saoil a chuireann ar a chumas acmhainní a bhainistiú go freagrach agus go hinbhuanaithe sa bhaile agus sa phobal. Éascaítear é chun bheith ina thomhaltóir géarchúiseach cumasach atá in ann scileanna éifeachtacha cinnteoireachta a chur i bhfeidhm sa saol laethúil sa bhaile agus sa phobal. Ag croílár an tsnáithe seo, cuirtear ar chumas an scoláire a bheith freagrach agus dearcadh báúil a ghlacadh i dtreo daoine eile, baill den teaghlach, i dtreo na sochaí agus an chomhshaoil.

Gnéithe	Torthaí foghlama <i>Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire:</i>
Cumhachtú an Duine Aonair agus an Teaghlaigh	2.1 cineálacha éagsúla teaghlach a phlé 2.2 ról agus freagrachtaí an teaghlaigh a fhiosrú 2.3 caidrimh teaghlaigh a phlé chomh maith leis an tábhacht a bhaineann le caidrimh a neartú idir daoine aonair agus teaghlaigh
Sláinte agus Folláine	2.4 na riachtanais timpeallachta baile atá sábháilte agus cothaitheach a phlé 2.5 an tábhacht a bhaineann le cinntí eolasacha agus freagracha a dhéanamh sa saol laethúil a mheas 2.6 na prionsabail agus treoirlínte dearaidh a chur i bhfeidhm chun seomra a phleanáil agus dearadh taobh istigh seomra a dhearadh
Maireachtáil Fhreagrach agus Inbhuanaithe	2.7 na bealaí a aithint (sainaitheint) inar féidir le daoine aonair agus teaghlaigh cur le maireachtáil inbhuanaithe agus fhreagrach 2.8 cur síos a dhéanamh ar chleachtais inbhuanaithe laethúla sa teach agus éifeachtúlacht fuinnimh, bainistíocht dramhaíola agus caomhnú uisce san áireamh 2.9 tionchar na teicneolaíochta ar láimhseáil acmhainní pearsanta agus teaghlaigh a fhiosrú
Inniúlacht Tomhaltóirí	2.10 scileanna cinnteoireachta tomhaltóra a chur i bhfeidhm chun acmhainní pearsanta agus teaghlaigh a láimhseáil don saol laethúil 2.11 díospóireacht a dhéanamh faoi chearta agus freagrachtaí 2.12 scrúdú a dhéanamh ar an gcaoi a bhfuil tomhaltóirí in Éirinn cosanta ag reachtaíocht, gníomhaireachtaí reachtúla agus neamhreachtúla 2.13 scileanna i dtuiscint airgeadais a chur i bhfeidhm chun buiséad a ullmhú agus a mheas don maireachtáil neamhspleách

Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí: Torthaí Foghlama – Snáithe a Trí

Snáithe 3: Teicstílí agus Ceardaíocht

Forbhreathnú gairid ar an snáithe

Díríonn an snáithe seo ar scileanna an scoláire maidir le teicstílí a fhorbairt, ar chruthaitheacht agus ar eolas an scoláire. Tá scileanna praiticiúla teicstíle agus ceardaíochta ag croílár an tsnáithe seo agus cuimsítear leo scileanna fuála innill agus láimhe agus teicnící maidir le huigeacht ábhair a úsáid agus a mhaisiú. Is féidir leis an scoláire cinntí inbhuanaithe a dhéanamh mar thomhaltóir maidir le rogha agus cothú éadaí agus teicstílí. Cuirfidh an scoláire próiseas na treorach le haghaidh dearadh i bhfeidhm trí mhír teicstíle a dhearadh agus a dhéanamh don duine aonair nó don teach.

Chun críocha na dtorthaí foghlama agus an mheasúnaithe sa tsonraíocht seo, cuimsíonn an téarma ‘mír teicstíle’ ceardaíocht bunaithe ar theicstílí do dhuine aonair agus don teach freisin.

Gnéithe	Torthaí foghlama <i>Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire:</i>
Cumhachtú an Duine Aonair agus an Teaghlaigh	3.1 teicnící bunúsacha fuála láimhe agus innill a thaispeáint 3.2 próiseas agus prionsabail na treorach le haghaidh dearadh a chur i bhfeidhm chun mír teicstíle chruthaitheach a dhéanamh do dhuine aonair nó don teach 3.3 teicnící bunúsacha fuála láimhe agus/nó innill a chur i bhfeidhm chun mír teicstíle a dhéanamh do dhuine aonair nó don teach ar bhealach sábháilte agus oiriúnach 3.4 teicnící maisithe fabraice a thaispeáint
Sláinte agus Folláine	3.5 léirthuiscint a fháil ar ról teiripeach agus fóillíochta na hoibre teicstíle
Maireachtáil Fhreagrach agus Inbhuanaithe	3.6 bealaí inar féidir míreanna éadaí agus/nó teicstíle sa teach a dheisiú, a athúsáid, a úsáid ar bhealach nua, a athchúrsáil agus a uaschúrsáil a thaispeáint 3.7 nósanna imeachta cúraim teicstíle a úsáidtear sa teach a mheasúnú ó thaobh an chomhshaoil de 3.8 tionchair treochtaí agus roghanna ar theicstílí agus éadaí a phlé, agus cúrsaí eitice agus éiceolaíochta á gcur san áireamh
Inniúlacht Tomhaltóirí	3.9 a chuid eolais faoi shiombail cúraim teicstílí a chur i bhfeidhm

(Sonraíocht Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí)

Eispéireas Foghlama a aithint agus a fhorbairt

An Ciúb: Tar éis an t-eolas ar an gciúb a phlé, roghnaigh sneaic amháin ó gach cineál sneaic sa tábla thíos. Tabhair cúis leis an rogha.

Sneaic	Rogha Sneaic	Cúis leis an rogha
Barra Gránaigh		
Iógart		
Cáis		
Caoineog		

Líon isteach an suirbhé agus déan pléigh ar na torthaí

Nótaí:

Eacnamaíocht Bhaile: Briathra Gnímh

Aithin fíricí, saintréithe nó coincheapa atá riachtanach (ábhartha/oiriúnach) chun cás, imeacht, próiseas nó feiniméan a thuiscint a shainaithint

Anailísigh staidéar nó scrúdú a dhéanamh ar rud go mion, rud a mhiondealú chun na bunghnéithe nó an bunstruchtúr a nochtadh; codanna agus coibhneasa a shainaithint, agus fianaise a léirmhíniú chun teacht ar chonclúidí

Ceangail rud a shamhlú le rud eile, cúiseanna a thabhairt

Ceap nós imeachta nó córas a phleanáil, a chruthú nó a chur le chéile trí mhachnamh domhain a dhéanamh

Cosain cúiseanna bailí nó fianaise bhailí a thabhairt chun tacú le freagra nó le conclúid

Cruthaigh rud nua a dhéanamh nó a thabhairt chun saoil

Cuir i bhfeidhm faisnéis agus/nó eolas agus tuiscint a roghnú agus a úsáid chun cás tugtha nó fíorchúinsí a mhíniú

Cuir i gcrích rud atá á dhéanamh aige a thabhairt chun críche, rud a chur de go sásúil

Cuir i láthair smaoineamh a chur chun cinn nó a mholadh; fianaise a thabhairt nó a léiriú; rud a thaispeáint ionas gur féidir le daoine eile é a scrúdú

Cuir le chéile eolas a fhorbairt i bhfoirm léaráide nó loighce; ní dhéantar é trí fhíricí a thabhairt chun cuimhne ach trí chosúlachtaí nó trí fhaisnéis a úsáid agus a nascadh

Cuir síos pictiúr nó íomhá mhionsonraithe a fhorbairt ar struchtúr nó ar phróiseas, mar shampla, ag úsáid focal nó léaráidí mar is cuí; plan, ionsamhlú nó mionsamhail a chruthú

Dealraith an fáth a bhfuil rud éagsúil a aithint nó a oibriú amach

Déan gníomhaíocht a eagrú agus tabhairt fúithi

Déan comparáid cuntas a thabhairt ar na cosúlachtaí agus (nó) difríochtaí idir dhá rud nó cás (nó níos mó), ag tagairt don dá cheann acu (dóibh uile) síos tríd

Déan díospóireacht cur agus cúiteamh a faoi ábhar, go háirithe i bplé foirmiúil

Deimhnigh fianaise a thabhairt chun tacú le fírinne ráitis

Faigh amach rud a chinntiú nó a dhearbhu go beacht trí thaighde nó trí ríomh

Fiosraigh dlúthbhreathnú go córasach ar rud éigin; mionscrúdú nó fiosrú a dhéanamh

Forbair dul chun cinn nó feabhsú chun éirí níos aibí, níos forásaí, nó níos casta

Irdhealaigh na difríochtaí idir dhá choincheap nó dhá rud nó níos mó a dhéanamh soiléir

Iníuch breathnú, staidéar, nó mionscrúdú córasach a dhéanamh, chun fíricí a chinntiú agus teacht ar chonclúidí nua

Léirmhíneadh eolas agus tuiscint a úsáid chun treochtaí a aithint agus teacht ar chonclúidí ó fhaisnéis a thugtar

Léirtheiscint a bheith ag... do... brí a aithint, tuiscint phraiticiúil a bheith aige do rud

Luaigh ráiteas achomair a thabhairt gan mórán argóint tacaíochta nó gan aon argóint tacaíochta

Meas saintréith, cumas, nó cáilíocht ruda a mheasúnú nó breithiúnas a thabhairt ina thaobh

Meas (cuimhnigh ar...) cur síos a dhéanamh ar phatrúin i sonraí; eolas agus tuiscint a úsáid chun patrúin a léirmhíniú, tuartha a dhéanamh agus iontaofacht a sheiceáil

Measúnaigh (breithiúnas eiticiúil) fianaise a bhailiú agus a scrúdú chun breithiúnais agus breithmheas a dhéanamh; cur síos a dhéanamh ar an gcaoi a dtacaíonn nó nach dtacaíonn fianaise le breithiúnas; srianta fianaise i gconclúidí a shainaithint; breithiúnais a dhéanamh faoi smaointe, faoi réitigh nó faoi mhodhanna

Measúnaigh (sonraí) sonraí a bhailiú agus a scrúdú chun breithiúnais agus breithmheas a dhéanamh; cur síos a dhéanamh ar an gcaoi a dtacaíonn nó nach dtacaíonn fianaise le conclúid i bhfiosrúchán nó in iniúchadh; srianta sonraí i gconclúidí a shainaithint; breithiúnais a dhéanamh faoi smaointe, faoi réitigh nó faoi mhodhanna

Mínigh mionchuntas a thabhairt lena n-áirítear fáthanna nó cúiseanna

Mol plan nó smaoineamh a chur chun tosaigh lena mheas

Mol (comhairligh) rud a chur chun tosaigh agus é faofa mar rud a bheadh oiriúnach le haghaidh cuspóir airithe

Pléigh athbhreithniú tomhaiste cothrom a thabhairt a chuimsíonn réimse argóintí, tosa, nó hipitéisí; ba chóir tuairimí nó conclúidí a chur i láthair go soiléir agus tacú leo le fianaise chuí

Rangaigh rudaí a chur i ngrúpaí bunaithe ar thréithe comónta

Sainaithin patrúin, fíricí nó sonraí a aithint; freagra a sholáthar ó roinnt féidearthachtaí; fíoras nó gné shainiúil a aithint agus a lua go hachomair

Scrúdaigh argóint nó coincheap a mheas ar bhealach a nochtann toimhdí agus coibhneasa na saincheiste

Tabhair le fios réiteach, hipitéis nó freagra féideartha eile a mholadh

Taispeáin rud a chruthú nó a dhéanamh soiléir trí réasúnaíocht nó le fianaise, rud a léiriú le samplaí nó le cur i bhfeidhm praiticiúil

Tiontaigh rud a athrú go foirm eile

Tuig corpas dea-eagraithe eolais a bheith aige agus é sin a chur i bhfeidhm

Ullmhaigh rud a fháil faoi réir le haghaidh a úsáide nó chun é a chur i láthair

Úsáid eolas nó rialacha a chur i bhfeidhm chun teoiric a chur i ngníomh

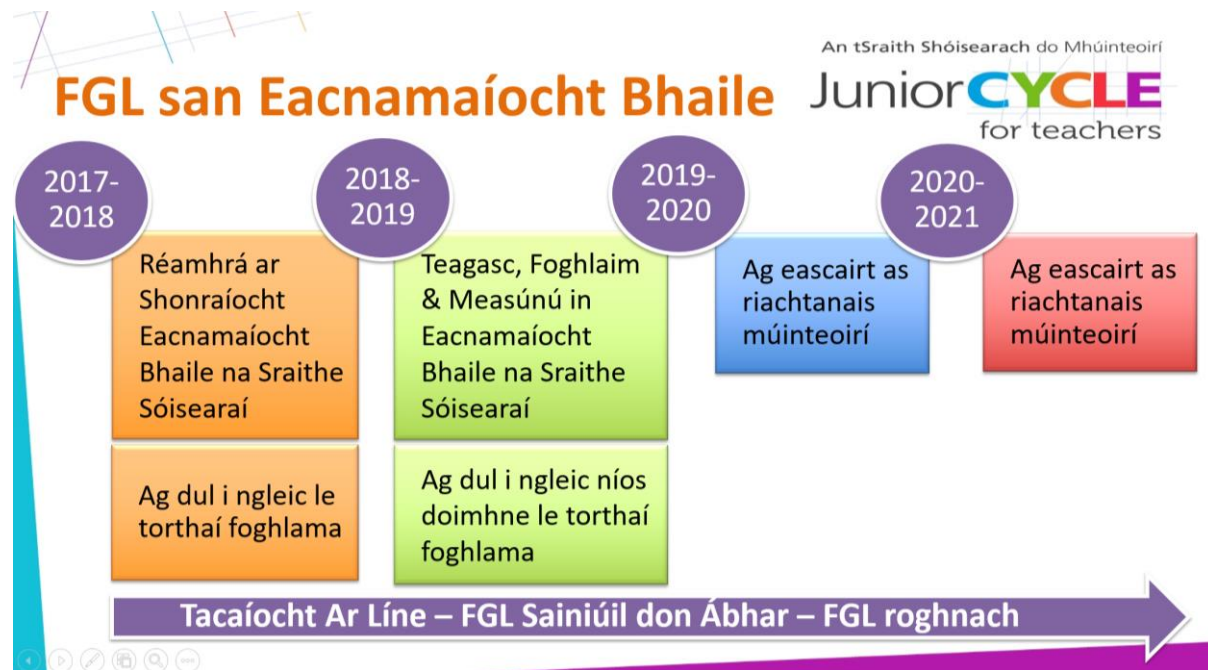

Téarmaíocht Nua na Sraithe Sóisearaí

Sonraíocht	Leagtar amach i sonraíocht ábhair nó gearrchúrsa na torthaí foghlama a bhíonn beartaithe, agus conas is féidir iad a bhaint amach agus a thaispeáint. Leagtar amach sa tsonraíocht conas a bhíonn an foghlaim in aon ábhar nó aon gearrchúrsa nasctha le ráitis foghlama agus le príomhscileanna áirithe.
Measúnú Rangbhunaithe MRB	Tugann measúnuithe in ábhair agus i ngearrchúrsaí deiseanna do scoláirí a gcuid tuisceana agus scileanna a léiriú ar bhealaí nach féidir a dhéanamh i scrúdú foirmiúil. Tugann scoláirí faoi mheasúnuithe rangbhunaithe, éascaithe ag an múinteoir ranga, i dtréimhse áirithe ama, laistigh d’am teagmhála ranga agus de réir clár ama náisiúnta
Cruinniú Athbhreithniú ar Fhoghlaim agus ar Mheasúnú Ábhair AFMÁ	Beidh na múinteoirí uile a mbeidh baint acu le teagasc agus measúnú na MRBanna rannpháirteach i gcruinnithe Athbhreithniú ar Fhoghlaim agus ar Mheasúnú Ábhair (AFMÁna), áit a gcomhroinnfidh siad agus a bpléifidh siad samplaí dá gcuid measúnuithe ar obair scoláirí agus a dtiocfaidh siad ar thuiscint chomóna ar cháilíocht foghlaim scoláirí.
Próifíl Ghnóthachtála na Sraithe Sóisearaí PGSS	Is gradam é an PGSS a gheobhaidh scoláirí ag deireadh na sraithe sóisearaí. Aithneoidh an gradam gnóthachtáil trasna gach réimse foghlama agus measúnaithe lena n-áirítear, measúnú foirmitheach; measúnuithe rangbhunaithe; agus gráid ón CSS a chuimsíonn torthaí ó na scrúduithe deiridh agus ó na tascanna measúnaithe.
Torthaí Foghlama	Is ráitis iad na torthaí foghlama a chuireann síos ar an eolas, tuiscint, na scileanna agus na luachanna, <i>a ba chóir a bheith ar chumas scoláirí a léiriú i ndiaidh tréimhse foghlama</i>
Intinní Foghlama	Is ráiteas é Intinn Foghlama do cheacht, nó do shraith de cheachtanna, a chruthaíonn an múinteoir agus a chuireann síos go soiléir ar an méid gur mhaith leis an múinteoir a bheith ar eolas ag scoláirí, a thuigfidh siad nó a bheidh siad in ann a dhéanamh de thoradh gníomhaíochtaí foghlama agus teagaisc.

(Sonraíocht Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí)

Tacaíocht Eacnamaíocht Bhaile na Sraithe Sóisearaí

Nótaí

Nótaí

An tSraith Shóisearach do Mhúinteoirí

Junior **CYCLE** for teachers

Sonraí Teagmhála:

Oifig Riaracháin:

Ionad Oid. Mhuineacháin,
Bóthar Ard Mhacha,
Muineachán.

www.metc.ie

Oifig an Stiúrthóra:

BOOLM,
Sráid an tSéipéil,
Dún Dealgan.

Lean muid ar Twitter

@JCforTeachers

@jctHomeEc

Suíomh Ghréasáin Eile:

www.jct.ie

www.juniorcycle.ie

www.curriculumonline.ie

www.jctregistration.ie

www.ncca.ie

www.schoolself-evaluation.ie

Ár gcuid mianta agus sinn ag filleadh ar an scoil ...